

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Scipio Claromontius De Ratione Status

Chiaramonti, Scipione

[S.I.], 1679

Exponitur, quis verus & optimus finis sit, ex quatuor recensitis. IV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10064

opinionem: etenim in prima, per utilitatem communem subditorum intelligitur, minimum præcipue sub ea comprehenditur. In quarta utilitas illius qui imperat, & dominatur, ad quam, qui præest, omnes subditorum facultates, & vitam dirigit, & constituit. Jam perpendamus, quis horum iustus sit, & si plures ex ipsis sint iusti, quis optimus ac justissimus.

*Exponitur, quis verus & optimus finis sit
ex quatuor recensitis.*

C A P. IV.

Si itaque sententias præcipuorum politicorum perpendimus, claram est, quis finis optimus sit & rectus civitatis. Etenim Plato & Aristoteles, cœterique scriptores graves, consentiunt, quod sit utilitas communis, & felicitas civium. De sententia horum duorum præcipuorum Philosophorum jam satis cognovimus, per loca ex ipsorum scriptis capite præcedenti adducta, ubi aperte ita loquuntur: quibus impræsentiarum nonnulla alia adjungemus, ut eo clarior fiat hæc de fine disputatio: quod fundamentum præcipuum est totius Politices. Idecirco etiam rationibus confirmabitur. Et quoniam nonnulli, qui de rebus status populariter scripserunt, videntur non multum fidei tribuere Aristoteli, ac Politicis similibus, velut longe aberrantibus ab opinione Principum, horumque ministrorum: addam ego testimonia ipsorum Principum, eorumque qui regimini statuum præfuerunt, ut ita deprehendant, idem cum Politicis scientia instructis sentire illos quoque, qui experientia & usu tales evaserunt. Jam quod ad loca Platonis, & Aristotelis, quæ prioribus addenda, Plato r. delegib: docens, quæ leges bona esse debeant, inquit: *Recte enim posse sunt, cum utentes eis beatos efficiant.* Aristot. 7. Polit: pluribus locis idem confirmat. Et primo inquit: *studiosi autem legum positoris est, considerare urbem, ac naturam hominum, & omnem aliam communionem vita laudabilis, quo participant, quantum fieri potest, felicitatis.* Postea prolixè docet, quibus modis præceptisque legislator cives ad felicitatem instituere possit, concludens: *hoc utique erit legislatori intuendum, laborandumque, ut boni viri efficiantur, & per quæ exercitia, & quis finis optimæ vitae.* Et alibi eodem libro & loco: *Cum autem propositum nostrum sit, optimam rem publicam uti.*

B

eame

cam videre, ea vero est per quam Civitas optime gubernetur: optime ratione gubernatur, si felicitatem maxime recipiat. D. Thomas quoque sine m Regis felicitatem subditorum esse statuit, prolixo & eruditio sermone in o pere suo de regimine Principum. Sunt quoque argumenta, quæ idem illud demonstrant, ex quibus duo tantummodo proferam. Primum Aristot. est principio Polit. estque hoc: cum omnis societas conveniat boni alicujus causa, (omnis enim actio ad aliquod bonum tendit) societas præcipua, quæ civitas est, requirit bonum præstantissimum, quod sine dubio est felicitas, velut in Ethicis jam demonstraverat. Jam quod finis civitatis sit reipubl. finis, & legum, per se patet, & uberior ex iis quæ diximus cap. primo. quoniam videmus, quod publica potestas, ejusdemque constitutio per le ges, usque eo introducitur, quatenus ad bonum obtinendum, ad quod aspi rat societas civilis, desideratur. Alterum argumentum est, quod finis verus & justus, cuiuslibet professionis & studii, ille est, quem optimus profite ntiū illam re ipsa postulat, & omni conatu intendit. Nimurum finis verus & rectus patris, non ille est, quem sibi pravus parens præfigit, sive propter avaritiam: ut filium faciat mercenarium: sive propter factionem, ut efficiat efferum & crudelem: sive propter vitia alia contendit, ut pravè educatur: sed finis verus patris est ille, quem pater optimus intendit, qui est perfectio, & salus filii. Ita finis verus judicis erit, quem optimi judices sibi proponunt, scilicet judicium incorrum: nequaquam judicum pravorum, qui lucrum est, aut vindicta erga inimicos, aut amicos sibi parare, & res similes. Idem illud docuit Aristot. 3. Ethic. cap. 4. ubi quoque concludit, quod vir bonus, quasi norma sit & mensura rerum expetibilium. Est itaque finis reip. veræ & rectæ is, quem optima resp. reip. sibi pro fine proponit: verum optima resp. civium salutē pro fines sibi proponit: ergo civium salus verus finis est reip. & quod inde sequitur legis. Quod vero optima resp. pro fine sibi statuat civium & subditorum salutem, ex eo deducitur, quod dicit Aristot. cap. 13. lib. 7. polit. Verba ipsa paulo ante adduximus, quorum sensus est, quod optima Resp. illa est, per quam civitas bene regitur: illa vero optime administratur, quando felicitatis, quantum fieri potest, particeps est. Et alibi eandem quasi rationem repetens, inquit, optime enim agere, consentaneum est, qui sub optima reipubl. disciplinare reguntur, ex his que adjunt, nisi quid præter rationem accidat. Sed hæc actio optima non impedita, felicitas est,

quæ

quæ est reip. optimæ propria, nisi quis casus extra ordinem accidat: quod est illud, quod subjungit, nisi quid præter rationem accidat. Sed ab Aristotele me converto ad usum & aulam. Videamus quid de Rege optimo sentiat populus & Senatus. Trajanus optimus princeps fuit habitus, & merito talis: quare & optimi cognomen obtinuit, quod ipsi admodum placuit. Plin. in paneg. *Jam quid tam civile, tam senatorium, quam illud additum a nobis Optimicognomen?* Et sub isto principe etiam ipsi Romanis se felices putarunt. Idem Plinius paulo post: *Enimvero quam commune, quam ex aquo, quod felices nos felicem illum predicamus: alternisq; votis hæc faciat, hæc audiat, quasi non dicturi nisi fecerit, compreca- mur? Adquas ille voces lacrymis etiam ac multo pudore suffunditur.* Ex quibus verbis cognoscitur, quod sine adulazione se felices dicebant, & quod data opera, & leni paterno animo Trajanus contendebat ad felicitatem subditorum. Populari igitur ac senatorio judicio propositio comprobata est, quod optima Resp. pro fine habeat utilitatem & salutem civium. Sed illa ipsa quoque observatio inserviet ad probandam assertionem præcipuam, ex opinione ministrorum Status, ultra illam Politicorum scientia instructorum. Jam addo cætera testimonia hoc facientia. Ferdinandus junior rex Neapoleos in oratione, quam habuit ad populum Neapolitanum, cum se abdicaret imperio, cupiens illis suam indicare de optimo regimine & verè regio mentem, his verbis expressit: *regem esse a fortuna plerumque datur: verum eum regem esse, qui salutem ac felicitatem suo- rum civium, quasi unicum regnandi finem, rebus omnibus anteponat, id ab ipso tantum ac a propria virtute proficiuntur.* (Guicc. lib. 1. hist.) Ita Rex Ferdinandus ex relatione historica maximi Politici, qualis Guicciardinus fuit, existimavit verum officium, verumque & debitum scopum Regis felicitatem esse subditorum, & eam esse actionem ex regia virtute fluentem. Livia Augusti conjux, in consilio quod marito dedit, detecta Cornelii Cinnae coniuratione, ut est apud Dionem Cassium, (lib. 55. hist.) inter alia quam plurima quæ dixit, etiam hoc fuit axiom: *nam in hoc principatus instituti sunt, ut saluti subditorum consulatur.* Votis, quæ pro Trajano, ejusdemque salute Diis nuncupabantur, volente ipso & consentiente, hæc addebantur: *si bene remp. & ex salute omnium rexerit.* Ita Plin. in Paneg. *Quod votum auctoritate Imperatoris comprobatum, & a Senatu admiracione exceptum, planum facit, quis fuerit Imperatoris, & Senatus populique*

Romani sensus de vero reip. fine. Nuncupare vota & pro eternitate imperii, & pro salute civium, immo pro salute Principum, ac propter illos pro eternitate imperii solebamus: bæc pro imperio nostro quæ sunt verba susceppta, opera & pretium est annotare, si bene remp. Ex utilitate omnium rex eris. Digna vota quæ semper suscipiantur, semperque solvantur. Egit cum diis ipso te Auctore Cæsar Resp. ut te sospitem in columemque praestarent, si tu cæteros præstisses. Tiberius in oratione funebri habita ex decreto Senatus in honorem Augusti, dixit, quod in omnibus imperavit, ut ad publicum commodum respiciens. (Dion. lib. 56.) Claudianus quoque in Honorio, quis vulgo finis creditus sit boni principis, significavit dicendo:

Tu civem, Patremque geras : Tu consule cunctis,
Non Tibi.

Sed omittendo plurima alia testimonia, quæ pertinent ad sensum vulgi, & qui in usu cernitur, affero nonnulla scriptorum & scientia & usu gravissimorum Politicorum. Xenophon unus ex iis est, cuius verba hæc sunt: nam Rex eligitur, non ut se molliter curet, sed ut per ipsum ii, qui elegerunt, bene beateque agant. (lib. 3. dedict. & fact. Socrat.) Cicero pariter magni nominis Senator, & rerum usu excellens scribit: ut enim tutela, sic procuratio Reipubl. ad utilitatem eorum, qui commissi sunt, non adeorum quibus commisi, gerenda est. (lib. 11. de offic.) Et alibi; nam moderatori reip. beatæ civium vita proposita est. Quam felicitatem explicat, ut ea opibus firma, copiis locuples, gloria ampla, virtute honesta sit. (de republ.) Idem Seneca innuit, Neroni scribens: civium non servitutem tibi traditam, sed tutelam (de Clement.) Plin. in Paneg. ad Imperatorem Trajanum verba faciens, & in Senatu, satis ostendit, hanc esse Imperatoris mentem, & Senatus, quod finis legum & Reip. sit communis utilitas, cum diceret. Ago cum Deo, ut sospitem Te, in columemque præstet, si tu cæteros. Si remp. bene, & ex utilitate omnium reges.

Exponi-